

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kronlund, Anna

Title: Uusi, uljaampi YK?

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kronlund, 2021

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Kronlund, A. (2021, 15.4.2021). Uusi, uljaampi YK?. What the Hela?.
<https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/hela/ajankohtaista/blogi/aikasemmat-blogitekstit/uusi-uljaampi-yk>

15.04.2021

Uusi, uljaampi YK?

Anna Kronlund

Viime vuonna 75-vuotispäiviään juhlinut Yhdistyneet kansakunnat (YK) on maailman ainoa todella globaali kansainvälinen instituutio. Samanaikaisesti YK - ja ylipäätään kansainvälinen yhteistyö - kärsivät luottamuspulasta. Niin yksittäiset valtiot kuin kansalaiset kritisoivat YK:ta esimerkiksi suvereniteetin rajoittamisen näkökulmasta, byrokraattisuudesta tai tehottomuudesta. YK:ta moititaan myös demokratian ja edustuksellisuuden puutteesta tai siitä, että YK ei tavoita ruohonjuuritason ihmisiä ja kysymyksiä. Erityisesti populistiset ja nationalistiset äänet kyseenalaistavat kansainvälistä yhteistyötä. Yhdysvalloissakin presidentti Joe Biden on korostanut, miten tärkeää on pitää ulkopolitiikassa myös kotimaan tavoitteet mielessä.

Kansainvälisten suhteiden kirjallisuudessa YK:n legitimitettä kansainvälisen yhteistyön johtajana tarkastellaan usein joko normatiivisena tai sosiologisena ilmiönä. Legitimitettä tutkitaan ilmiönä, jota voidaan mitata erilaisin indikaattorein tai institutionaalisina rakenteina, mutta sen lisäksi kirjallisuudessa pyritään ymmärtämään, kuinka oikeutetuksi YK:n poliittinen auktoriteetti koetaan.

Kansainväliset kriisit monimutkaistuvat ja ylikansallistuvat, niin kuin koronapandemia tai ilmastokriisi ovat osoittaneet. YK:ssa onkin havahduttu pohtimaan, miten sen kyvyt ja toiminta nykyään koetaan. Pääsihteeri **António Guterres** on puhunut erityisesti osallisuudesta multilateraalisessa yhteistyössä ("Inclusive multilateralism"). Guterresin mukaan kansainvälisen yhteistyöhön tulisi sisällyttää erityisesti nuoret sekä yritykset, kaupungit ja kansalaisyhteiskunta. Nuoret ovat aktiivisia ilmastonmuutoskampanjoissa, mutta harvoin saavuttavat paikkaa päätöksentekijöiden pöydässä. Samaa voidaan sanoa esimerkiksi naisten asemasta rauhanprosesseissa tai vähemmistöjen roolista ihmisoikeuskysymyksissä.

Politiikan tutkimuksessa osallisuus sekä erilaiset deliberatiivisen ja osallistavan demokratian mallit ovat olleet tutkimuksen kohteena jo pitkään. Esimerkiksi voidaan mainita kansalaisraatien käyttö poliittisen päätöksenteon osana tai sen tukena. YK:n peruskirjan mukaisesti sen legitimitetin perustana ovat kansalaiset. Käytännössä kansalaisilla ei kuitenkaan ole

suoraan edustusta YK:ssa tai mahdollisuutta vaikuttaa sen päätöksiin. Vastaukseksi tähän on esitetty parlamentaarisen instituution perustamista YK:n yhteyteen yleiskokouksen lisäksi. Tätä ajaa myös [kampanja](#), jonka tavoitteena on lisätä demokraattista edustuksellisuutta YK:ssa.

Juhlavuotensa yhteydessä vuonna 2020 YK julkaisi [raportin](#), jonka tarkoituksen oli selvittää ihmisten näkemyksiä tulevaisuudesta. Raportin pohjana olivat sekä erilaiset kyselyt että dialogit, ja vastaajiakin oli lähemmäs 1,5 miljoonaa. Raportissa purettiin auki lähitulevaisuuden ja pidemmän aikavälin haasteiden, kuten ympäristönsuojelun ja ilmastonmuutoksen, terveydenhuollon, ja ihmisoikeuksien merkittävyyttä sekä kansainvälisen yhteisön roolia.

Raporttiin vastanneet kokivat, että YK:n tulisi olla innovatiivinen – mutta myös edustuksellisempi (inclusive), vastuullisempi, tehokkaampi ja sitoutuneempi. Keinoiksi mainittiin mm. turvallisuusneuvoston uudistaminen lisäämällä jäsenten määrää Afrikan mantereelta (nykyisin Afrikan ja Aasian maantieteellinen edustus on yht. 5 paikkaa) ja turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenmaiden veto-oikeuden poistaminen. Lisäksi mainittiin YK:n peruskirjan päivitys koskien ilmastonmuutoksen kaltaisten uhkien vaikutusta kansainväliseen yhteisöön. Toiveissa oli myös kattavampi ja inklusiivisempi YK, joka lisäisi esimerkiksi alkuperäiskansojen ja vähemmistöjen osallistumista YK:n prosesseihin.

YK:n raportin perusteella piirtyy kuva erilaisista jännitteistä YK:ssa. Huolimatta konsensuksesta globaalin yhteistyön merkityksestä, näkemykset tulevaisuuden haasteista ja keinoista niiden ratkaisemiseksi vaihtelevat. Poliitikan tutkijan näkökulmasta kiinnostavaa on tarkastella YK:ssa käytyjen keskustelujen kautta kielenkäyttöä kansainvälisen politiikan tasolla, miten YK:n roolia ja globaaleja kysymyksiä määritellään, minkälaisia valtasuhteita YK:ssa on, kenen ääni kuuluu ja minkälaisin proseduurein päätöksiä tehdään.

YK:n legitimitetti ei ole jotakin annettua, vaan tilanteesta riippuvaista ja kiistettävissä olevaa. Guterresin painotus osallistavasta multilateralismista voidaankin tulkita legitimitetin vahvistamiseksi nimenomaan poliittisen keskustelun kautta, jota käydään useammalla taholla ja tasolla, YK:n instituutioiden lisäksi.

[Kirjoittaja](#) on politiikan tutkija ja Koneen säätiön rahoittaman [YK:n legitimitetti ja ylikansalliset haasteet hankkeen johtaja](#).